

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΛΗΔΑ

«Τα αγόρια που μαστιγώνονται, μέχρι θανάτου πολλές φορές, στο ναό της Ορθίας Αρτέμιδος... αντέχουν, παραμένουν χαρούμενα και ζωηρά και διαγωνίζονται για τη νίκη μεταξύ τους, ποιος απ' αυτούς δηλαδή, θα αντέξει περισσότερο και καλύτερα στα χτυπήματα. Αυτός που διακρίνεται παίρνει μεγάλη δόξα. Ο διαγωνισμός αποκαλείται «διαμαστίγωση» και γίνεται κάθε χρόνο.»

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ,

Τα παλαιά των Λακεδαιμονίων επιτηδεύματα, 40

«ΠΛΕΩ ΣΕ ΜΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ ΑΓΑΠΗΣ», έγραφε η επιστολή, «μια θαλασσα πλατιά και ακύμαντη, βαθιά και ανόθευτη, θάλασσα αγάπης άσηπτης, ανένδοτης, λυτρωτικής. Αγάπης ανενδοίαστης. Πλέω πλησίον και πλέω γαληνεμένη με τη ζωή μου όλη αφημένη στα χέρια σου. Δεν ανταποκρίνεσαι, το βλέπω, αλλά αυτό εμένα δεν με ενοχλεί, ούτε με αποτρέπει. Δεν αποζητώ την ανταπόκρισή σου. Είναι επιθυμητή, αλλά όχι αναγκαία. Ζω για να σ' αγαπώ, όχι να σε απολαμβάνω. Είναι αρκετό αυτό, είναι δημιουργικό, είναι άπλοτο, σαν τη σιωπή σου που με τυλνίγει. Δεν είσαι εδώ, κοντά μου, αλλά η σιωπή σου αυτή, τόσο ηχηρή, είναι πάντα παρούσα, δίπλα μου, γύρω μου, παντού είναι, την ακούω ξεκάθαρα, γιατί ξέρω ότι είσαι εκεί, κάπου εκεί, σε μέρος άγνωστο, αλλά υπαρκτό, είσαι εκεί, είμαι κι εγώ εκεί, κοντά σου, και όλη σου η ύπαρξη δονείται από τον παλμό της αγάπης μου για σένα. Δεν μπορείς να ξεφύγεις. Το ξέρω και το ξέρεις. Μην αντιστέκεσαι. Είναι μάταιο. Δεν είμαι ένα σώμα που ορέγεται το δικό σου, αλλά κάτι πολύ διαφορετικό, κάτι ανώτερο και ανεξήγητο, ένα σύνολο είμαι από αισθήματα και αντιλήψεις, αιθέρας πια, καθαρή συνείδηση, φωτισμένη από την ακατάλυτη παρουσία σου. Δεν μπορείς να με προσπεράσεις, ούτε να με διαγράψεις. Είναι πολύ αργά τώρα γι' αυτό. Νόμιζα ότι με έχεις απορροφήσει ολόκλη-

ρη, αλλά δεν είναι έτοι, εγώ έχω απορροφήσει εσένα, όχι εσύ εμένα. Σε έχω απορροφήσει, είσαι δικός μου, σε κατέχω και δεν πονάω πια. Στη θύρα της υπομονής σε περιμένω. Στη νήσο των Μακάρων θα συναντηθούμε».

Αυτός δεν ήταν μαθημένος σε τέτοια λόγια. Νικητής ήταν στη «διαμαστίγωση», σε ηλικία δεκαεννέα ετών, ημιθανής βγήκε από τη δοκιμασία και ο ήχος από το κροτάλισμα του μαστίγιου αντηχούσε ακόμα στ' αυτιά του. Κοίταζε και ξανακοίταζε την επιστολή. Τι θα πει «πλέω σε μια θάλασσα αγάπης;» Τι σημαίνει αυτό; Δεν υπάρχει καμιά θάλασσα αγάπης. Περίτεχνες λεκτικές υπερβολές, δεν τις καταλάβαινε, όπως δεν τις καταλάβαινε κανένας από εμάς. Αγάπη, άλλωστε, για ποιον; Για κάποιον που γνωρίζεις μερικούς μήνες μόνο, αγάπη για έναν άγνωστο; Δεν μπορούσε να το δεχθεί. Τι είδους αγάπη είναι αυτή; Αγάπη για την πατρίδα του, ναι, το κατανοούσε, όλοι οι Σπαρτιάτες το κατανοούσαν, αγάπη για το ζευγάρι του στην εκπαίδευση, μετά από δεκατέσσερα χρόνια συνύπαρξης στον στρατώνα, το καταλάβαινε, δεν ήταν απλή αγάπη αυτή, δεν τους αγαπούσε μόνο, την πατρίδα του ή το ζευγάρι του, ήταν ταυτισμένος μαζί τους, ο έρωτας εκδηλωνόταν για κάποιον άλλον, κάποιον ξένο, μας έλεγαν, εμείς, αντίθετα, δεν αγαπάμε ο ένας τον άλλον, εμείς είμαστε, ο ένας και ο άλλος, ένα, μία μονάδα, έτσι ήξερε, βιωματική είναι η ταύτιση των πολεμιστών μεταξύ τους, όχι συναισθηματική, αγάπη, όμως, από μία ξένη γυναίκα, αγάπη από μίαν άγνωστη, μια Αθηναία εταίρα, αυτό δεν μπορούσε να το αντιληφθεί, αντίδοτο της μοναξιάς είναι ο έρωτας, καταφύγιο των αδύναμων, αυτός, όμως, ούτε μοναξιά αισθανόταν, ούτε καταφύγιο αναζητούσε, πολεμιστής ήταν, όχι

κάποιος σαστισμένος έφηβος σε αναζήτηση αγάπης, δεν είχε νιώσει ποτέ τέτοια αγάπη για άλλον άνθρωπο, αγάπη ξαφνική και αναιτιολόγητη, δεν του είχε προσφερθεί ποτέ αγάπη σαν κι αυτήν, γλυκερή και μελιστάλαχτη, ούτε καν από τη μητέρα του, αφού αυτή τον προετοίμαζε, σκληρά και επώδυνα, για τη ζωή στον στρατώνα, επτά χρονών μπήκε στο στρατόπεδο, όπως όλοι, η μητέρα του δεν τον είχε ακουμπήσει ποτέ, ούτε τότε ούτε μετά, δεν τον είχε χαϊδέψει ποτέ, δεν γίνονταν αυτά στη Σπάρτη, δεν ήξερε τι θα πει μητρικό χάδι, σωματικό ή λεκτικό, άγνωστο ήταν γι' αυτόν, όπως και για τους άλλους όλους, άγνωστο στο στρατόπεδο, μέχρι τα είκοσι, άγνωστο μετά στη συζυγική ζωή, αφού σεβασμό ζητούσε από τη γυναίκα του και σεβασμό αυτή του έδειχνε, σεβασμό, φροντίδα και αποδοχή, πλήρη αποδοχή, αλλά τίποτα άλλο, όχι φυσικά αγάπη, τι θα πει αγάπη, παιδιά στην πόλη ήθελαν να προσφέρουν οι σύζυγοι, υγιή παιδιά, όχι αγάπη ο ένας στον άλλο, τι να την κάνουν την αγάπη, σε τι θα ωφελούσε το κοινωνικό σύνολο, το σύνολο που αγαπούσαν και οι δύο ή μάλλον δεν το αγαπούσαν –σκεφτόταν ξανά– ήταν ταυτισμένοι μαζί του, ένα απλό μόριο του συνόλου ήταν οι οικογένειες στη Σπάρτη, έτσι αυτός αισθανόταν, δαδί φλεγόμενο στο βωμό της πατρίδας του ήταν, παλλόταν ολόκληρος γι' αυτό, αλλά όχι για κάτι άλλο, κάτι αφύσικο, μια ξένη, δηλαδή, που τον κοίταζε με φλογισμένο βλέμμα, με πυρετό στο αίμα, κυριευμένη από ένα δαιμόνιο που αυτή το ονόμαζε «έρωτα», αλλά αυτός δεν ένιωθε στην αρχή τίποτα τέτοιο, παρά μόνο συμπίνοια, αυτό ένιωθε, συμπίνοια για το πάθημα της ξένης, ήθελε να την βοηθήσει, ήταν υποχρεωμένος να την βοηθήσει, αλλά δεν ήξερε με ποιον τρόπο, όσο περισσότερο

την βοηθούσε τόσο περισσότερο αυτή βυθιζόταν στην κατάληψή της, παραδομένη σ' αυτόν, χωρίς αυτός να το θέλει, αιχμάλωτή του, αλλά αυτό τον στενοχωρούσε, τον στενοχωρούσε πολύ, μέχρι που η στενοχώρια άρχισε να γίνεται ενοχλητική, να γίνεται επώδυνη, έπανε τον εαυτό του να σκέφτεται αυτήν, τη Λήδα, να σκέφτεται αυτήν περισσότερο από όσο σκεφτόταν την αποστολή του, άρχισε να την σκέφτεται μόλις άνοιγε τα μάτια του το πρωί και αυτό ίσως να είναι ο «έρωτας», που λένε οι Αθηναίοι, δεν το ήξερε, όμως, δεν το είχε νιώσει ποτέ μέχρι τότε, δεν μπορούσε να το αναγνωρίσει, τι ήταν άραγε αυτό, ένα συναίσθημα αλλόκοτο ήταν, ίσως έχω αρχίσει να την ερωτεύομαι, ψιθύριζε μέσα του, γι' αυτό καλύτερα ν' αντιδράσω όπως έχω εκπαιδευτεί, με σκληρότητα και βιαιότητα, κάθε εκτροπή έτσι πρέπει να αντιμετωπίζεται, μας έλεγαν, σκληρά και βίαια, ενάντια πάντα στο μοναδικό σας εχθρό, τον πιο επικίνδυνο, τον εαυτό σας τον ίδιο, μην αποζητάτε την αγάπη, το αίμα αναζητήστε, τον κόπο και τον πόνο, θα μείνετε μόνιμα καθηλωμένοι στον κόσμο των θνητών, τον κόσμο της οφθαλμαπάτης, σκιές σκιών θα μείνετε, ανδρείκελα και ανδράποδα θα γίνετε, αν δεν νικήσετε τον εαυτό σας και αυτό ακριβώς έπρεπε να κάνει, έτσι ήταν μαθημένος, άλλο δρόμο δεν είχε να διαλέξει, αυτός ήταν ο δρόμος του πολεμιστή, αυτόν θα ακολουθούσε, οι πολεμιστές δεν ερωτεύονται γυναίκες, μας έλεγαν, ο έρωτας αφορά τις ψυχές, η ηδονή τα σώματα, οι πολεμιστές ερωτεύονται ο ένας τον άλλο και όλοι μαζί τον κίνδυνο, την έξαψη της μάχης, τίποτα άλλο, όχι γυναίκες, μα τους θεούς, όχι γυναίκες, αντικείμενα πρόσκαιρης ηδονής και φορείς τεκνοποιίας, αυτό είναι οι γυναίκες, θηρία ανήμερα,

θηρία του πολέμου κατασκεύαζε η πόλη, όχι ευαίσθητους εραστές γυναικείων ψυχών, δεν ήταν δυνατόν να ξεπέσει τόσο, μου είπε.

Δεν τον πίστεψα. Έβλεπα μπροστά μου έναν άνθρωπο ρημαγμένο. Ο παραληρηματικός του λόγος δεν ήταν λακωνικός. Δεν μιλούσαμε εμείς έτσι. Ταραχή έδειχναν τα λόγια του. Φοβόταν ότι μάχεται σε αγώνα που δεν μπορεί να κερδίσει. Η παράδοσή του στη Σφακτηρία, η αιχμαλωσία, ο βαρύς τραυματισμός στη Μαντίνεια, η απομάκρυνση από τη Σπάρτη, τον είχαν γονατίσει. Πάλευε να γίνει αυτό που ήταν κάποτε, αλλά έβλεπε ότι χάνει τη μάχη. Τα γλυκόλογα της εταίρας, πρωτόγνωρα γι' αυτόν, τον παράσερναν σε ένα περιδίνισμα ευαισθησίας καταλυτικό. Ήξερε το σωστό και προσπαθούσε με όλη τη δύναμη της ψυχής του να το υλοποιήσει. Αντιστεκόταν, παρά την προτροπή της εταίρας «μην αντιστέκεσαι, είναι μάταιο». Καταλάβαινα ότι κινδύνευε να χάσει την ψυχή του. Ο εσωτερικός του διάλογος σύντομα θα σταματούσε, αφού στον εαυτό του δεν μπορούσε να πει ψέματα και η αλήθεια ήταν δυσβάσταχτη για τις αντοχές του. Μόλις αυτό συνέβαινε, θα επέλεγε την αυτοκτονία σαν μόνη διέξοδο, επειδή έτσι ήταν μαθημένος να κάνει.

– Σε πιστεύω, του είπα. Θυμάσαι αυτή την ιστοριούλα, την «Οδύσσεια», που την διηγούνται οι Ίωνες μεταξύ τους για να αναπληρώνουν την έλλειψη βιωμάτων; Θυμάσαι πώς πέρασε ο Οδυσσέας μπροστά από τις Σειρήνες, δεμένος σφικτά στο μεσιανό κατάρτι; Εσύ τώρα κάνεις το ίδιο, αλλά άδετος. Περνάς κι εσύ μπροστά από τις Σειρήνες. Η αγάπη σου για την πόλη, η αγάπη σου για τους συντρόφους στην εκπαίδευση και τη μάχη είναι το μόνο που σε συγκρατεί.

Όλοι εκπαιδευτήκαμε για τη στιγμή που εσύ ζεις τώρα. Όλοι κοιμηθήκαμε πάνω σε στρώμα από καλάμια, στερηθήκαμε την τροφή, πεινάσαμε, κλέψαμε για να φάμε, συλληφθήκαμε, μαστιγωθήκαμε ανελέητα, όλοι ζήσαμε λιτά και απέριττα, σιωπηλά, αναμένοντας να έρθει αυτή η ώρα η μαγική, να περάσουμε άδετοι μπροστά από τις Σειρήνες. Σε πόσους, όμως, από μας φάνηκαν τόσο ευνοϊκές οι Μοίρες, όσο σε σένα; Σε πόσους δόθηκε μια τέτοια ευκαιρία, ένα τέτοιο προνόμιο, μια πραγματική δοκιμασία της ψυχής; Ζηλεύω. Αν βγεις νικητής σ' αυτή την μάχη ο κόσμος των θνητών θα γίνει για σένα παρελθόν. Είσαι άδετος πάνω σε ένα πλοίο που συνεχίζει την πορεία του, την ώρα που εσύ σείεσαι ολόκληρος, βλέποντας και ακούγοντας τα πάντα. Οι κωπηλάτες είναι στα κουπιά με τα αυτιά βουλωμένα και κωπηλατούν με ορμή. Πλοίο δικό σου είναι ο χρόνος και η απόσταση. Αν αφήσεις το χρόνο να κυλήσει άπρακτος, αν αφήσεις την απόσταση να μεγεθυνθεί, το μαυλιστικό τραγούδι σιγά σιγά θα χάσει τη δύναμή του, θα απομειωθεί, θα σβήσει, μέχρι που κάποτε δεν θα το ακούς πια. Είσαι δυνατός. Έχεις περάσει τόσες και τόσες δοκιμασίες. Καμμία ξένη δεν μπορεί να σε αποσπάσει από την αποστολή σου, καμμία ξένη δεν μπορεί να σου πάρει πίσω αυτό που η πόλη σου έδωσε, την ψυχή του πολεμιστή. Πιστεύω απόλυτα σ' εσένα.

– Τι πρέπει να κάνω; ρώτησε. Χρειαζόμαστε τις πληροφορίες. Είναι ανάγκη να συνεχίσω να βλέπω τη Λήδα. Αλλά σου είπα: δεν μπορώ να ξεπέσω τόσο χαμηλά. Όταν γυρίσουμε στη Σπάρτη θα γίνω περίγελως σ' όλο το στρατό. Δεν θα μπορώ να σταθώ πουθενά.

– Γιατί; Στο πλαίσιο της αποστολής σου είναι η σχέση σου με την εταίρα. Έπαινο θα λάβεις, όχι χλεύη.

– Και η αναφορά; Τι αναφορά θα δώσω; Δεν θα πρέπει να πω την αλήθεια; Ο Βρασίδας δεν θα πει την αλήθεια; Εσύ δεν θα πεις την αλήθεια; Καλύτερα να εγκαταλείψετε την ασπίδα, παρά την αλήθεια, έτσι δεν μάθαμε; Αν αναφέρουμε ότι ερωτεύτηκα μία ξένη γυναίκα, ποια θα είναι η αντιμετώπισή μου από τους Εφόρους; Το σκέφτεσαι;

– Δεν ερωτεύτηκες καμμία ξένη γυναίκα. Τη δουλειά σου κάνεις. Τη δουλειά που σου ανέθεσε η πόλη. Η σικελική εκστρατεία πλησιάζει. Σωστά λες ότι χρειαζόμαστε τις πληροφορίες. Αν η Αθήνα κυριαρχήσει στη Σικελία, ο πόλεμος, για μας και για όλη την Πελοπόννησο, θα έχει χαθεί. Δεν μπορούμε να αποτύχουμε σ' αυτή την αποστολή, ακόμη κι αν πρέπει να υπομείνεις τον έρωτα μιας ξένης.

– Πώς με ερωτεύτηκε όμως; Είναι πολύ περίεργο. Δεν έκανα τίποτα για να την πείσω, να την παραπλανήσω, να την παρασύρω, τίποτα απολύτως. Ήμουν μόνο ο εαυτός μου.

– Ίσως αυτό φταίει. Θυμάσαι τι απάντησε η Γοργώ, η σύζυγος του Λεωνίδα, σε κάποια Αθηναία, που την ρώτησε γιατί οι Λάκαινες έχουν τόσο μεγάλη εξουσία πάνω στους άνδρες τους;

– Της απάντησε: «Γιατί είμαστε οι μόνες που γεννάμε άνδρες», αλλά τι σχέση έχει αυτό;

– Έχει. Αυτό είδε η Λήδα σ' εσένα. Έναν πραγματικό άνδρα, αλλά με μία μικρή αμυχή ευαισθησίας χαραγμένη στην ψυχή του.

– Ποια αμυχή; Ποια ευαισθησία; Τι είναι αυτά που λες;

– Αυτό είδε Άγι. Θες με το ένστικτό της, θες με την πείρα της, με τα μάτια της ψυχής της, αυτό είδε. Μια μικρή αναλαμπή ευαισθησίας. Αυτή η αναλαμπή σε συνδουασμό με τη δύναμη της ψυχής σου, την προσέλκυσαν. Τρυφερότη-

τα από τον αδύναμο, τι να την κάνουν οι γυναίκες; Αυτός θα τους πάρει περισσότερα από όσα μπορεί να τους δώσει. Το ισοζύγιο θα είναι γι' αυτές αρνητικό. Δεν συμβαίνει το ίδιο με έναν άνδρα σαν κι εσένα, όμως. Το μίγμα της δύναμης που σου έδωσε η εκπαίδευση της πόλης και της ευαισθησίας που σου προκάλεσε η ζωή, είναι γι' αυτήν ακατανίκητο. Έτσι φαίνεται.

– Εσύ βλέπεις πάνω μου κάποια αμυχή ευαισθησίας;

– Βλέπω. Δεν το θεωρώ παράλογο. Αυτά που πέρασες ήταν περισσότερα από όσα η πόλη σε εκπαίδευσε να αντέχεις. Παράδοση, αιχμαλωσία, βαρύς τραυματισμός και μακρόχρονη απουσία από τη Σπάρτη, είναι πάρα πολλά. Οι δικοί σου σε θεωρούν πεθαμένο, μη το ξεχνάμε.

– Αν υπάρχει, όμως, αμυχή πρέπει να την κλείσω.

– Ναι, πριν γίνει πληγή χαίνουσα και πυορροούσα. Θα ξαναδείς τη Λήδα, φυσικά. Θα αντέξεις τη δοκιμασία. Είναι άνοιξη τώρα. Στις αρχές του καλοκαιριού οι Αθηναίοι είτε θα ξεκινήσουν για την εκστρατεία είτε θα τη ματαιώσουν. Σε κάθε περίπτωση η δική μας αποστολή θα έχει λήξει. Δεν θα ξανάρθεις ποτέ στην Αθήνα. Ο χρόνος και η απόσταση θα κλείσουν την πληγή. Έχεις βιώσει, άλλωστε, την εμπειρία πληγών πολύ βαθύτερων.

– Όχι, είπε, με το βλέμμα χαμηλωμένο. Αυτή είναι η βαθύτερη.

Έμεινα εκεί να τον κοιτάζω άφωνος, αδυνατώντας να πιστέψω αυτό που έβλεπα. Είχε καταφέρει το ακατόρθωτο. Ερωτεύτηκε μία γυναίκα και, μάλιστα γυναίκα ξένη, όχι Σπαρτιάτισσα. Πώς έγινε αυτό; Απορούσα. Όλα ξεκίνησαν δέκα χρόνια πριν. Στην Πύλο. Μόλις είχαμε τελειώσει την εκπαίδευση. Πρώτη αποστολή, πρώτη μάχη.

Ευχαριστίες

Ευχαριστίες οφείλω στην κ. Φανή Λάμπρου, για την «τεχνική» υποστήριξη, τα σχόλια και τις διορθωτικές παρεμβάσεις.

Είμαι ιδιαίτερα υποχρεωμένος στην κ. Δέσποινα Γιαννακοπούλου, για όλες τις πληροφορίες και τις συμβουλές στα αστρολογικά θέματα. Με άνεση και σιγουριά περιπλανάται εκεί που μόνο η φαντασία μπορεί να φτάσει.

Ως προς το θέμα του «ύφους» ελπίζω να ικανοποίησα τις απαιτήσεις της κ. Αλέκας Δήμου.

Για την κ. Άσπα Χασιώτη να πω άραγε ευχαριστώ; Θα αρκούσε; Θα αρκούσε, επίσης, ένα απλό «ευχαριστώ» για την κ. Ευαγγελία Σταματέλλου;

Τέλος, για την ανίχνευση και την κατόπτευση του πεδίου της μάχης στη Σφακτηρία, ευχαριστώ τον ανθυπασπιστή (ΟΥΚ) Κώστα Ζέρβα, τον ανθυπασπιστή (ΟΥΚ) Δημήτρη Κουτσούκο και τον ανθυπασπιστή (ΟΥΚ) Χαράλαμπο Τομαρά. Δεν εγκαταλείπουν.